

دانشگاه پیام نور

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

مرکز همدان

پایان نامه برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیت

گروه علوم تربیتی

عنوان:

بررسی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخص های

هویت ملی - مذهبی از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره

متوسطه شهر همدان

صادق پناهی توانا

استاد راهنما:

دکتر یحیی معروفی

استاد مشاور:

دکتر بهمن سعیدی پور

آبان یک هزار و سیصد و نود شمسی

شماره

تاریخ

دانشگاه پیام نور

بسمه تعالی

صورتجلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد آقای صادق پناهی توانا دانشجوی رشته تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیت به شماره دانشجویی 880275585 تحت عنوان " بررسی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخص های هویت ملی - مذهبی از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه شهر همدان" با حضور هیات داوران در روز جمعه مورخ 1390/10/16 ساعت 11 در محل سالن دفاع دانشگاه پیام نور همدان برگزار شد و هیات داوران پس از بررسی، پایان نامه مذکور را شایسته نمره به عدد 19 به حروف نوزده با درجه عالی تشخیص داد.

ردیف	نام و نام خانوادگی	هیات داوران	مرتبۀ دانشگاهی	دانشگاه	امضاء
۱	دکتر یحیی معروفی	استاد راهنما	استادیار	بوعلی سینا	
۲	دکتر بهمن سعیدی پور	استاد مشاور	استادیار	پیام نور	
۳	دکتر محمدرضا سرمدی	داور ۱	دانشیار	پیام نور	
۴	دکتر سید محمد شبیری	داور ۲	استادیار	پیام نور	
۵	دکتر بهمن سعیدی پور	نماینده گروه	استادیار	پیام نور	
۶	دکتر عباس امینی منش	مدیر تحصیلات تکمیلی	استادیار	پیام نور	

اینجانب صادق پناهی توانا دانشجوی ورودی سال 1388 مقطع کارشناسی ارشد رشته تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیت گواهی می نمایم چنانچه در پایان نامه خود از ایده، فکر و نوشته دیگری بهره گرفته ام، با نقل قول مستقیم یا غیرمستقیم منبع و ماخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می دانم و جوابگوی آن خواهم بود.

دانشجو تایید می نماید که مطالب مندرج در این پایان نامه (رساله) نتیجه تحقیقات خودش می باشد و در صورت استفاده از نتایج دیگران مرجع آن را ذکر نموده است.

نام و نام خانوادگی دانشجو

تاریخ و امضاء

اینجانب صادق پناهی توانا دانشجوی ورودی سال 1388 مقطع کارشناسی ارشد رشته تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیت گواهی می نمایم چنانچه براساس مطالب پایان نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب و نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به انتشار مقاله، کتاب و و به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمایم.

نام و نام خانوادگی دانشجو

تاریخ و امضاء

کلیه حقوق مادی مترتب از انتشار نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه پیام نور می باشد. دی ماه 1390

تقدیم به آزادگان سرافرازی که برای
اعتمادی هویت اسلامی و ایرانی ملت بزرگ ایران،
رنج دوران اسارت را به عزت و سربلندی بدل
کردند.

سپاسگزاری

اکنون که با استعانت از ذات مقدس باریتعالی و پس از تلاش فراوان موفق به پایان رساندن مرحله ای دیگر از دوران تحصیل گشته ام، شایسته است که سپاس و قدردانی خود را نثار عزیزانی نمایم که مرا در این کار یاری رساندند. از پدرم که مظهر فداکاری، مهربانی و گذشت اند کمال تشکر را دارم. از همسر عزیزم که دلگرمیها و کمکهای بیدریغش همواره بدرقه راهم بوده و هست، نهایت قدردانی را دارم.

مراتب سپاس و قدردانی خود را از استاد راهنمای بزرگوام جناب آقای دکتر **یحیی معروفی** که در تمام مراحل تحصیل در این دوره و نیز در مراحل مختلف این پژوهش با حمایتهای بیدریغ و راهنماییهای بیشائبه خود مرا یاری رساندند ، ابراز میدارم . همچنین از راهنماییهای استاد مشاور گرامی جناب آقای دکتر **بهمن سعیدی پور** ، سپاسگزارم.

از اساتید داور آقایان **دکتر سرمدی** و **دکتر شبیری** که با دقت نظر و تأمل در مطالعه و بررسی پایاننامه مرا یاری نمودند، متشکرم. در پایان از همکاران گرامی آقایان **دکتر یوسف زاده**، **مهندس پویا**، **دکتر نادری** ، **محمد کریم لطیفی**، **دکتر فرزادسیر** و خانم **پروانه منتظری** و نیز سرکار خانم **سمیه ایمانی دلشاد** که در طول انجام این پایاننامه با همفکری و همکاریشان مرا یاری نمودند تشکر و قدردانی مینمایم .

چکیده

هدف کلی این پژوهش « شناسایی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخصهای هویت ملی - مذهبی از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه » می باشد. روش پژوهش ترکیبی (کیفی و کمی) مبتنی بر تحلیل محتوا و پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را نه جلد کتاب درسی ادبیات فارسی دوره متوسطه و دبیران ادبیات دوره متوسطه شهر همدان تشکیل می دهد. حجم نمونه پژوهش در بخش کتابهای درسی ادبیات فارسی، برابر با جامعه و در بخش دبیران ادبیات فارسی برابر ۱۰۹ نفر دبیر ادبیات فارسی شهر همدان که با روش تصادفی انتخاب شده اند، می باشد. داده های پژوهش از طریق دو ابزار چک لیست واریسی تحلیل محتوا و پرسشنامه محقق ساخته سنجش دیدگاه دبیران ادبیات فارسی جمع آوری شده است. روایی ابزارها با استفاده از روایی محتوایی و بر اساس دیدگاه متخصصان تعیین شده است. پایایی چک لیست تحلیل محتوا با استفاده از روش توافق داوران محاسبه و ضریب توافق معادل ۰/۹۷ و پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه و ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه معادل ۰/۹۴ تعیین گردید. اطلاعات جمع آوری شده با کمک شاخصهای آمار توصیفی مانند توزیع فراوانی، نمودار، میانگین و درصد و آزمونهای آمار استنباطی شامل آزمون t یکطرفه استفاده تجزیه و تحلیل شده است. مهمترین یافته های تحقیق به شرح زیر است:

یافتههای تحقیق حاکی از آن است که میزان تاکید بر تمامی شاخصهای ملی - مذهبی در کتابهای ادبیات فارسی دوره متوسطه یکسان نبوده و براساس نتایج تحلیل محتوا بیشترین میزان تاکید به ترتیب بر شاخصهای میراث فرهنگی و شاخصهای مذهبی و کمترین میزان تاکید به ترتیب بر شاخصهای خرده فرهنگ ها و شاخصهای ملی - سیاسی شده است و شاخصهای جغرافیایی سرزمینی در جایگاه متوسطه قرار داشته است به گونه ای که شاخصهای میراث فرهنگی به تنهایی حدود ۶۰ درصد و شاخصهای خرده فرهنگها کمتر از ۱ درصد از این تاکید را به خود اختصاص داده اند. از دیدگاه دبیران ادبیات فارسی نیز بیشترین میزان تاکید بر شاخصهای مذهبی و سپس به ترتیب بر شاخصهای ملی - سیاسی، میراث فرهنگی، جغرافیایی و خرده فرهنگها صورت گرفته و در مجموع میزان تاکید بر شاخصهای هویت ملی - مذهبی در کتابهای ادبیات دوره متوسطه ۱/۶۸ از حداکثر ۵ و در حد کم ارزیابی شده است.

کلمات کلیدی : هویت، هویت ملی - مذهبی، کتابهای ادبیاتفارسی، دبیران دوره متوسطه

فهرست مطالب

1.....	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۲.....	مقدمه.....
۴.....	بیان مساله.....
۷.....	اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۹.....	اهداف تحقیق.....
۹.....	هدف کلی تحقیق.....
۹.....	هدف های ویژه تحقیق.....
۹.....	سوال اصلی تحقیق.....
۱۰.....	سوال های ویژه تحقیق.....
۱۰.....	تعریف اصطلاحات و متغیرهای اصلی تحقیق.....
14.....	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق.....
۱۵.....	مبانی نظری پژوهش.....
۱۵.....	هویت.....
۱۵.....	معنی لغوی.....
۱۶.....	تعریف هویت.....
۱۷.....	هویت در دیدگاه صاحب نظران.....
۱۸.....	آپورت.....

۱۹.....	اتکینسون و هلیگارد
۱۹.....	گیدنز
۲۰.....	جنکینز
۲۰.....	رویکردهای هویت
۲۲.....	الگوی رودخانه در مورد هویت
۲۲.....	الگوی ارائه شده براساس نظریه دانش
۲۴.....	هویت از دیدگاه اسلام
۲۵.....	انواع (ابعاد) هویت
۲۶.....	هویت ملی
۲۸.....	هویت دینی
۳۰.....	هویت ملی - مذهبی
۳۳.....	شاخص های هویت ملی
۳۶.....	شاخص های هویت ملی - مذهبی در ایران
۳۶.....	زبان فارسی
۳۸.....	خرده فرهنگ ها
۳۹.....	تعامل اقوام (خرده فرهنگ ها)
۴۰.....	میراث فرهنگی
۴۲.....	دین

۴۳.....	سرزمین (بعد جغرافیایی).....
۴۴.....	بحران هویت
۴۶.....	عوامل ایجاد بحران هویت، شاخص ها و پیامدهای آن
۴۸.....	نقش آموزش، معلم و کتاب های درسی در شکل گیری هویت
۵۰.....	پژوهش های پیشین.....
۵۱.....	پژوهش های داخلی
۵۷.....	پژوهش های خارجی
۶۳.....	جمع بندی
64.....	فصل سوم: روش تحقیق.....
۶۵.....	روش شناسی پژوهش
۶۵.....	روش انجام پژوهش
۶۶.....	جامعه آماری.....
۷۰.....	روش نمونه گیری و حجم نمونه.....
۷۰.....	ابزار جمع آوری اطلاعات
۷۱.....	روایی و پایایی ابزارها
۷۲.....	روش تجزیه و تحلیل
73.....	فصل چهارم: یافته های تحقیق.....
۷۴.....	مقدمه.....

الف: بخش تحلیل محتوا.....	۷۵
ب: بخش بررسی دیدگاه دبیران.....	۹۷
فصل پنجم: جمع بندی، نتیجه گیری و پیشنهادها.....	108
مقدمه.....	۱۰۹
یافته های پژوهش.....	۱۱۰
سوال اصلی پژوهش.....	۱۱۰
سوال های ویژه پژوهش.....	۱۱۱
بحث و نتیجه گیری.....	۱۱۵
نتیجه کلی.....	۱۲۲
پیشنهادها.....	۱۲۲
پیشنهادهای کاربردی.....	۱۲۲
پیشنهادهای پژوهشی.....	۱۲۳
محدودیت های پژوهش.....	۱۲۴
فهرست منابع.....	۱۲۵

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

انسان از زمان کودکی که واژه من را درک می کند و خود را از دیگران متمایز می داند به دنبال کسب فردیت است و پیوسته خود را با دیگر قیاس نموده و وجوه تمایز خود را از سایرین بازشناسی می کند. این شناخت با افزایش سن کودک گسترش پیدا نموده و ابعاد جدیدتری از تفاوت های فردی که قبلا برای کودک ناشناخته بوده را در بر می گیرد. کودکان در نیمه آخر سال دوم تولدشان از خصوصیات، حالات و تواناییهای خود آگاه می شوند. مشاهداتی که از کودکان فرهنگ های و مناطق مختلف شده است نشان می دهد که در همه ی کودکان رفتارهای خاصی ظاهر می شود که حکایت از خودآگاهی آنان دارد (ماسن^۱ و همکاران، ۱۳۷۸). این خودآگاهی که با افزایش سن کودک رشد می یابد اولین بارقه های تمایز های فردی را شکل می دهد و من درون کودک را می سازد. در مراحل بعدی رشد که ادراک کودک رشد می کند و نیز با افزایش ارتباط کودک با اعضای خانواده و سایرین کودک دارای شخصیت متمایزتری می گردد و در نهایت در دوران نوجوانی و بزرگسالی فرد خود را دارای شخصیت کاملا مستقل و متمایزی از دیگران ادراک می کند که برخی این احساس تمایز درونی فرد را شخصیت و برخی، هویت می نامند. "بنابراین انسان به محض ورود به جامعه از همان دوران نوزادی هویتش کم کم شکل می گیرد. اما جستجوی یک هویت مستقل عمدتا در دوره نوجوانی است که شکل می گیرد" (کوشا، ۱۳۸۷: ۱۳).

از آن جا که انسان در بستر زمان و مکان رشد می کند و در این مسیر عوامل متعددی بر احساسات و اندیشه های او تاثیر می گذارند، بالطبع شخصیت او نیز از این عوامل متاثر می شود. با بررسی دیدگاه های کسانی که در عرصه هویت مطالعه نموده و راه های شناخت و عوامل موثر بر آن

^۱ - Paul henry mussen

را مورد کاوش قرار داده اند. می توان دریافت که هویت هر فرد در دوران شکل گیری متاثر از عوامل فراوانی چون سرزمین، دین، افراد اجتماع، فرهنگ، زبان و سنت، تاریخ و گذشته و ... می باشد و برای شناخت دقیق هویت افراد یک اجتماع باید به بررسی عواملی پرداخت که فرد در دوران رشد از آن متاثر شده است. مساله هویت جوانان هر کشور تا حدی دارای اهمیت است که در دنیای امروز کشورهای قدرتمند به وسیله پدیده جهانی سازی تلاش دارند تا با هجمه های رسانه ای و تبلیغاتی هویت مورد نظر خود را در بین نوجوانان و جوانان سایر کشورها نهادینه ساخته و با این ابزار قدرتمند منافع نظام های سیاسی و اقتصادی مورد نظر خود را به دست مردم همان کشور تامین نمایند.

تسلیم پذیری در مقابل پدیده جهانی شدن هویت دینی و ملی ما را تضعیف می کند و واکنش انفعالی در مقابل این پدیده باعث می شود که فرهنگ و هویت افراد جوامع مستقل تابع نظام جهانی سازی شود. این وضعیت به دو دلیل اتفاق می افتد. یکی این که با غفلت و سهل انگاری و باز گذاشتن راه های نفوذ فرهنگ و هویت بیگانه در وجود فرزندانمان به تضعیف پایه های هویت دینی و ملی آن ها دامن زده شود و دوم این که برای تقویت هویت ملی و دینی جوانان خود برنامه دقیقی نداشته طراحی و اجرا نشود (لطف آبادی و نوروزی، ۱۳۸۳). ملت هایی در طول تاریخ ماندگار خواهند شد که بتوانند از فرهنگ و هویت دینی و ملی خود دفاع نموده و در پیچ و خم روزگار و در مقابل هجوم هویت های بیگانه از آن به خوبی محافظت نمایند. براین اساس، نظام آموزش و پرورش، کتابهای درسی و معلمان ابزارهای قدرتمندی برای تقویت و تثبیت هویت نسل جدید محسوب شده و می توانند با انتقال، ارزیابی و ارتقاء میراث فرهنگی جامعه، ضمن ایفای نقشی بی بدیل در جامعه

پذیری و اجتماعی شدن نسل نو، زمینه های نفوذ بیگانگان را در پی سست کردن مبانی هویت جوانان هستند، سد سازد.

بیان مساله

اهمیت و نقش هویت و ابعاد مختلف آن به حدی است که برخی صاحب نظران تلاش انسان را برای کسب هویت مستقل از اولین و مهم ترین ضروریات انسانی و اجتماعی می دانند و " کمتر اندیشمندی در این واقعیت تردید روا می دارد که آدمی از آن زمان که به هیات انسانی و اجتماعی درآمده همواره دل مشغول هویت فردی و جمعی خویش یا به تعبیر جاکوبسن^۱ دل بسته ی " احساس تمایز شخصی، احساس تداوم شخصی و احساس استقلال شخصی " خود بوده و قدسی ترین و منبسط ترین گفتمان های خود را پیرامون این مقوله فصل بندی کرده است " (تاجیک، ۱۳۸۴: ۱۰). " بنابراین به یک معنا مساله هویت همان مساله ی شخصیت است و هویت عبارت از احساسی است که انسان نسبت به حیات روانی خود دارد و یگانگی و وحدتی که در مقابل اوضاع و احوال متغیر خارج، همواره در حالات روانی خود حس می کند " (همان منبع: ۲۲).

هویت دارای ابعاد متعددی است و یا شاید بتوان انواع مختلفی از هویت را برشمرد. حاجیانی (۱۳۷۹) معتقد است: مهمترین نوع از انواع هویت هویت ملی است. زیرا نقشی تعیین کننده در حوزه فرهنگ، اجتماع، سیاست و اقتصاد دارد. به بیان دیگر، هویت ملی فراگیرترین و در عین حال مشروع ترین سطح هویت در تمامی نظام های اجتماعی _ جدای از تفکرات ایدئولوژیکی _ می باشد. اهمیت مفهوم هویت ملی نسبت به سایر انواع هویت، در تاثیر آن بر حوزه های متفاوت زندگی در

^۱ - Jacobson

هر نظام اجتماعی است، مثلاً هویت ملی در حوزه سیاست، آرمانها را تحقق می بخشد یا به قدرت حاکم مشروعیت می دهد و بر میزان نفوذ آن می افزاید.

هویت دینی در واقع همان شخصیت دینی است که مورد آگاهی درونی قرار گرفته است و به تعبیری احساس شخصیت دینی را می توان هویت دینی نامید. قوام هستی و شخصیت به معناداری زندگی است و معنی داری حیات و چگونگی آن در سایه نگاه، نگرش و تفسیر فرد از خود و هستی و اولویت گذاری های ارزشی شکل می یابد. بنابراین، هویت دینی امری عقلانی و عاطفی است و تفسیری سنجیده و قانع کننده از شخصیت و ابعاد آن، هستی و معنای زندگی است. دین در جوامع جدید بنا به اقرار متفکران جامعه شناس، هویت بخش است. زیرا ضمن معنی بخشی و انسجام به افراد، فرآیندی ماندگار و شخصیتی چند وجهی در آنها ترسیم می کند و شناخت و معرفت متافیزیکی برای انسان و اعمال و رفتار او ایجاد می نماید که در پیوند او و جهانش با جهان دیگر نقش اساسی بازی می کند (گیدنز^۱، به نقل از ویسی، ۱۳۸۸).

بر اساس هویتی که هر فرد برای خود برمی گزیند و یا تحت آداب آن آموزش می بیند خود را متعلق به گروه های صاحب آن هویت می داند و وابستگی ها و پیوند هایی با آن گروه ها برقرار می سازد. اما دنیای معاصر با وجود فناوری های نوین در عرصه ارتباطات با پدیده جدیدی به نام جهانی سازی نیز مواجه است که علاوه بر جنبه های اقتصادی، صنعتی و اجتماعی، بر هویت و نظام ارزشی و اعتقادی مردم به ویژه نوجوانان و جوانان تاثیر عمیقی گذاشته است. فرزندان ما از طریق رسانه های گروهی و ابزارهای بازی و سرگرمی و ماهواره ها و اینترنت در سطحی گسترده با سبک زندگی و مناسبات اجتماعی و فرهنگ و هنر و باورها و ارزش های بیگانه آشنا می شوند و هویت و نظام

^۱ - Anthony Giddens

ارزشی آنان دگرگون می گردد و این تاثیر در آن دسته از دانش آموزانی که اوقات فراغت خود را با رسانه های بیگانه پر می کنند بسیار نگران کننده است (لطف آبادی و نوروزی، ۱۳۸۳). این رسانه ها که غالباً در اختیار ایدئولوژی و فرهنگ خاص قرار دارند با هجمه ای گسترده، مردم کشورهای مختلف را مورد هجوم قرار می دهند و در این میان ملتی موفق خواهد بود که بتواند نوجوانان و جوانان خود را با ابزاری نیرومند که همانا هویت ملی و مذهبی قوام یافته و تقویت شده است مجهز سازد. از آن جا که مسیر شکل گیری هویت افراد در جامعه امروزی ما از خانه و مدرسه می گذرد و کودکان و نوجوانان امروزی زمان زیادی از دوران رشد و بالندگی خود را در نهاد آموزش و پرورش می گذرانند و در این نهاد تحت آموزش های متنوعی قرار می گیرند. آموزش و پرورش رسمی می تواند به عنوان یکی از عوامل اصلی بر شکل گیری هویت افراد تاثیر بسزایی داشته باشد و با توجه به غایتی که نظام آموزشی برای شهروند مطلوب خود تعریف می کند درصدد ایجاد هویت مورد نظر خود برای افراد برآید. برنامه های آموزشی، منابع درسی و معلمان از جمله ابزارهایی هستند که در این راستا مورد استفاده قرار می گیرند. منابع درسی در این میان از اهمیت ویژه ای برخوردارند. لذا "دقت و توجه کارشناسانه در انتخاب محتوای درسی و پیام های آشکار و مکنون آن ها می تواند، به صحت و سلامت فرایند شکل دهی هویت ملی و هم چنین رشد آن در کودکان کمک کند" (شمشیری و نوشادی، ۱۳۸۶: ۵۱).

از میان دروس مختلف درس ادبیات فارسی می تواند در تثبیت هویت ملی و مذهبی در جوانان نقش عمده ای داشته باشد و یک نوع تعلق و وابستگی به ارزش های مشترک و در نهایت هویتی مشترک در آنان ایجاد نماید. در محتوای دروس ادبیات می توان نمادهای هویت ملی و مذهبی را به راحتی ارائه نمود. بر این اساس در پژوهش حاضر تلاش شده است، پس از تحلیل محتوای کتابهای

ادبیات فارسی دوره متوسطه - این دوره از آموزش رسمی، به دلیل هم زمانی با دوره نوجوانی و جوانی دانش آموزان حائز اهمیت است- و مشخص نمودن شاخص های هویت ملی و مذهبی، میزان تاکید بر این شاخص ها در محتوای کتاب های ادبیات از دیدگاه دبیران (مدرسان) این درس در دوره متوسطه مورد ارزیابی قرار گیرد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

با نگاهی به گسترش بیش از پیش رسانه ها در جهان امروز و جریان تقریباً یکسویه ای که این رسانه ها از کشورهای غربی به سمت کشورهای کمتر توسعه یافته جهان دارند و با اشاعه معیارهای جهانی سازی که سبب کمرنگ شدن تاثیر فرهنگ های کهن در کشورهای غیر پیشرفته شده است، برنامه ریزان آموزشی و درسی باید راه های نوین و خلاقانه ای را برای تعامل موثر در جهان کنونی و حفاظت از ارزش ها و هویت خود در برخورد با امواج فرهنگ بیگانه در فرآیند جهانی سازی به کار گیرند (لطف آبادی و نوروزی، ۱۳۸۳).

از آن جا که هیچ کشوری نمی تواند با دنیای پیرامون خود قطع ارتباط نموده و جوانان خود را با حصار در مقابل امواج رو به گسترش فرهنگ های بیگانه محافظت نماید و این کار نه امکان پذیر و نه عاقلانه است، لذا یگانه راه معقول و منطقی در تعامل فعال با دنیای پیرامون خلاصه می شود و ملتی می تواند در این عرصه فعال باشد که بنیادهای هویتی نوجوانان و جوانان خود را درست بنا نموده و تقویت کند، تا از استحاله هویتی نسل آینده خود در فرهنگ غالب جلوگیری نماید. و نیز با توجه به این که " آموزش و پرورش رسالت جامعه پذیری دانش آموزان از طریق شکل دهی هویت ملی، دینی و قومی آنان را بر عهده دارد " (شمشیری، ۱۳۸۷: ۱۷). می توان به روشنی دریافت که لااقل

بخش عمده ای از وظیفه تقویت بنیادهای هویتی نوجوانان و جوانان بر عهده آموزش و پرورش کشورهاست و رسالت خطیر این نهاد از سایر نهادها پررنگ تر و تاثیرگذارتر است. آموزش و پرورش می تواند از یک سو با تربیت معلمان شایسته، آگاه و دلسوز به فرهنگ و هویت ایران، آنان را با مبانی نظری این مهم آشنا سازد، و از سوی دیگر با اقدامات زیربنایی، از جمله تجدید نظر در وضعیت مدارس، به ویژه تحول در محتوای کتاب های درسی و استفاده از روش های نوین تدریس در تبیین شاخص های هویت ملی و مذهبی و تقویت مصادیق این شاخص ها تلاش نماید(خدایار و فتحی، ۱۳۸۷).

افراد زیادی در سیستم های آموزشی مشغول به کارند که فعالیت های آنان به طور مستقیم و غیر مستقیم در تربیت دانش آموز موثر است. اما در این میان، نقش معلمان و اساتید از دیگر افراد برجسته تر می باشد. رابطه دانش آموز و معلم یک رابطه باطنی و معنوی است. دانش آموز معلم را شخصیتی محترم و ممتاز می داند که او را در رسیدن به استقلال و آزادی و عضویت در جامعه کمک و مساعدت می نماید. از آن جا که معلم با روح و جان دانش آموز سروکار دارد و به همین جهت به عنوان یک الگوی محبوب و مطاع پذیرفته می شود(سلیمانی، ۱۳۸۶). با توجه به مطالب ارائه شده، پرداختن به شاخص های هویت ملی - مذهبی در کتاب های درسی و نیز آگاهی از دیدگاه معلمان در این زمینه از اهمیت و ضرورت غیر قابل انکاری برخوردار است و شایسته است که برنامه ریزان آموزش و پرورش با گنجاندن مصادیق شاخص های هویت ملی - مذهبی در محتوای کتاب های درسی و نیز با آموزش مبانی نظری هویت دینی و ملی به معلمان و با تبیین و تقویت این شاخص ها، باعث تحکیم هر چه بیشتر هویت ملی - مذهبی در بین نوجوانان و جوانان کشور گردند.

اهداف تحقیق

هدف کلی تحقیق

- شناسایی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخص های هویت ملی - مذهبی از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه.

هدف های ویژه تحقیق

- شناسایی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخص های مذهبی از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه.
- شناسایی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخص های میراث فرهنگی از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه.
- شناسایی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخص های ملی و سیاسی از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه.
- شناسایی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخص های خرده فرهنگها از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه.
- شناسایی میزان تاکید کتابهای ادبیات فارسی بر شاخص های جغرافیایی از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه.

سوال اصلی تحقیق

- از دیدگاه دبیران درس ادبیات دوره متوسطه در محتوای کتاب های ادبیات فارسی تا چه اندازه بر شاخص های هویت ملی - مذهبی تاکید شده است؟